

Висновки. Отже, роль соціального працівника у формуванні психологічної готовності військовослужбовців до участі у бойових діях є надзвичайно важливою і актуальною проблемою в умовах сьогодення. Соціальний працівник забезпечує професійну та психологічну підтримку військовослужбовців у різних аспектах їхнього життя, включаючи підготовку до бойових дій. У результаті правильно спрямованих зусиль соціального працівника військовослужбовці здатні краще опанувати свої емоції та вміти керувати ними, забезпечуючи таким чином свою психологічну стійкість і готовність до дій в екстремальних умовах та забезпеченні успішного виконання їхніх професійних обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Кокун О. М., Мороз В. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Формування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до виконання завдань за призначенням під час бойового злагодження: метод. посіб. Київ : 7БЦ, 2021. 170 с.
2. Тимофієва М. Роль військового психолога під час воєнних дій. Буковинський державний медичний університет: веб-сайт. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/rol-vijskovogo-psyhologa-pid-chas-voyennyh-dij/> (дата звернення: 21.04.2023).

***Інна Пивоварова,**
здобувачка другого(магістерського) рівня вищої освіти,
інститут педагогіки і психології,
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)*

*Науковий керівник: **Наталія Краснова,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки.
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)*

ДИСФУНКЦІОНАЛЬНА СІМ'Я ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ АДИТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Постановка проблеми. Проблема адитивної поведінки дітей та молоді останнім часом стає дедалі актуальнішою. Вживання психоактивних речовин становить серйозну проблему у всьому світі,

зокрема і в українському суспільстві. Відтак основними причинами цього явища є психофізіологічні особливості, бажання звільнитися від дорослих, соціальна несформованість, прагнення до нових відчуттів. Подібна сукупність психологічних, соціальних, біологічних і вікових чинників ускладнює соціальну адаптацію підлітків у суспільстві та викликає схильність до адитивної поведінки. Фактично сім'я є першою сполучною ланкою між людиною і суспільством, яка передає від покоління до покоління генетичний код, соціальні цінності, що на суб'єктивному рівні є ціннісними орієнтаціями членів сім'ї.

Виклад основного матеріалу. Сучасна українська сім'я часто не має змоги повною мірою реалізувати свій виховний потенціал. Це спричиняється як особливостями суспільного виховання, так і негативними факторами всередині сім'ї: порушення зв'язків з соціумом, економічні фактори, залежність членів сім'ї від психоактивних речовин, насилля в сім'ї, психолого-педагогічна неспроможність сім'ї, неповна сім'я та ін. Зазначені типи сімей можна віднести до функціонально неспроможних або дисфункціональних.

Аналіз наукової літератури показав, що проблему дисфункціональної сім'ї, як чинника формування адитивної поведінки можна знайти у роботах А. Лічко, який розглядав біологічні та соціально-психологічні чинники як фактор адитивної поведінки підлітків; аналіз соціальних чинників виникнення адитивної поведінки досліджували Е. Еріксон, В. Мендильевич, Ж. Піаже, А. Маслоу, Л. Виготський та ін.; наукові розвідки І. Трубавіної стосуються виховання дітей у неблагополучних сім'ях; характеристиці дисфункціональних сімей присвятили свої наукові доробки Е. Ейдемільер, В. Юстицкіс та ін.

Однак, протиріччя між, з одного боку, соціальною потребою відтворення не тільки фізично та інтелектуально розвинутого і соціально спрямованого молодого покоління, а з іншого боку, зростання кількості сімей, які в силу своєї дисфункціональності неспроможні репродукувати його, і зумовили вибір теми нашого дослідження.

Сім'я – це соціально-педагогічний інститут та особлива соціальна система, яка є підсистемою суспільства і включає до себе інші підсистеми (членів сім'ї), це мала соціальна група, первинний контактний колектив [2].

Зазвичай сім'я виконує ряд функцій, які задовольняють потреби сім'ї. О. Бондарчук виділяє наступні функції:

- економічну (забезпечення матеріальних, господарсько-побутових потреб);
- регулятивну (регулювання стосунків між членами сім'ї на основі моральних норм, через первинний соціальний контроль, реалізацію особистого авторитету і влади);
- репродуктивну (народження дітей і продовження людського роду);
- виховну (первинна соціалізація дитини, систематичний виховний вплив сім'ї на кожного члена);
- комунікативну (задоволення потреби сім'ї у спілкуванні та взаємодії один з одним і соціумом);
- рекреативну (організація дозвілля);
- психотерапевтичну (увага один до одного. розуміння і допомога один одному) [1].

Отже, нормально функціонуюча сім'я – це сім'я, яка відповідально та диференційовано виконує свої функції, в результаті чого задовольняє потреби в зростанні та змінах як сім'ї в цілому, так і кожного її члена.

Дисфункціональна сім'я – це така сім'я, де одна або декілька функцій порушені або відсутні. Дисфункціональна сім'я виявляється нездатною задовольнити потреби одне одного в духовному особистісному зростанні. Це система, що є джерелом неадаптованої, нездорової поведінки одного або декількох своїх членів [3].

Дисфункціональна сім'я неодноразово згадувалася багатьма зарубіжними авторами і у вітчизняній літературі, як чинник виникнення девіантної поведінки. Найбільший вплив на формування адитивної поведінки підлітків здійснюють асоціальні сім'ї з пияцтвом, кримінальною поведінкою батьків, жорстоким відношенням всередині сім'ї. Діти з таких сімей як правило потрапляють в категорію діти «вулиці», тоді ж і з'являються перші вживання психоактивних речовин. Виховання по типу гіпопротекції також призводить до вживання наркотичних речовин. Поштовхом до адитивної поведінки дітей також стає емоційне відштовхування зі сторони батьків, особливо матері. В даному випадку адитивна поведінка виступає одним із механізмів психологічного захисту.

Висновки. Можна зробити висновок, що функції сім'ї спрямовані на формування і розвиток у дитини ціннісного ставлення до дійсності та реалізується через виховання. Не належне виконання або невиконання сім'єю своїх функцій призводить до виникнення адитивної поведінки дітей в цих сім'ях, тобто деформоване сприйняття соціальної дійсності батьками призводить до відчуження норм, які соціально схвалюються.

Таким чином, існує однозначний зв'язок між дисфункціональною сім'єю і виникненням адитивної поведінки у підлітків, які виховуються в таких сім'ях. При цьому виникнення адикцій вірогідніше в більш дисгармонійному макро та мікросередовищі – суспільство в цілому і безпосереднє соціальне оточення, в першу чергу сім'я.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: курс лекцій. Київ: МАУП. 2001. 96 с.
2. Соціальний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах: методичний посібник / І. Д. Зверева та ін. Київ: Держсоцслужба, 2006. 104 с.
3. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю. навчальний посібник. Київ: ДЦССМ. 2002. 132 с.

Віктор Сенчук,

*здобувач третього рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник: **Наталія Олексюк,**
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Постановка проблеми. Досягнення якісно нового стану сучасного суспільства неможливе без кардинального підвищення рівня соціальної